

ribus sui regiminis annis non sustulit, sed Divortia ex mutuo consensu facta approbavit Nov. 22. c. 4. postea tamen, Novel. videl. 117. arbitraria Divortia sustulit, viroque ac mulieri sequentes tantum causas pro faciendo Divortio admittit, nimirum ex parte Mariti, 1. Si contra Imperium cogitantibus aliquibus conscia est Mulier, aut etiam viro suo non indicet. 2. Si de adulterio Maritus putaverit posse Uxorem suam convinci. 3. Si quolibet modo Mulier vitæ Viri fuerit infidiata. 4. Si cum Viris extraneis nolente Marito convivatur, aut cum eis lavatur. 5. Si nolente Viro foris domum manserit. 6. Si Amphitheatris interfuerit, ignorante, aut prohibente Marito. Ex parte vero Fœminæ sequentes. 1. Si Maritus contra Imperium aut ipse cogitaverit aliquid, aut cogitantibus conscius non indicaverit Imperio. 2. Si quolibet modo Vir infidiatus fuerit vitæ mulieris. 3. Si Maritus Uxoris castitati infidiatus, aliis etiam adulterandam tentaverit tradere. 4. Si Vir de adulterio inscripserit Uxorem, & adulterium non probaverit. 5. Si quis in ea domo, in qua cum sua Coniuge commanet, contemnens eam, cum alia inveniat in ea domo manens: aut in eadem Civitate degens, in alia domo cum alia muliere frequenter manere convincitur. Quas Leges utpote maxima ex parte Evangelicæ doctrinæ contrarias Ecclesia reprobavit. Illæ nihilominus plurimum contulerint firmandæ Græcorum consuetudini, solvendi Matrimonii vinculum non solum propter adulterium, sed propter alias etiam causas. Videntur autem primi Imperatores Christiani licentiam istam sibi sumpsisse, quia dominabantur non solum Christianis, verum etiam Gentilibus, quorum licentiam in repudiandis Uxoribus, præcis Romanorum legibus introductam, aperte restringere voluit Constantinus M. ut patet ex eius Lege mox allata. Unde ejus Successores auctoritatem sibi videntur sumpsisse causas

Divortiorum vel ampliandi, vel restringendi.

28. Græcorum disciplinam erroneam, solvendi Matrimonii vinculum non tantum propter adulterium, sed etiam ob alias causas, adoptarunt Sæculo XVI. Ecclesiæ Pseudo-Reformatores.

Ex ipsis Lutherus, referente Bellarmino lib. de Matr. c. 15. An. 1523. scripsit librum in cap. 7. Ep. 1. ad Corinth. in quo docet dissolvi posse Matrimonium, & novum iniri his de causis. 1. Cum falsus Christianus Conjugem Christianam deserit. 2. Si Coniux Conjugem ad furtum, vel aliud peccatum inducit. 3. Si ob frequentes rixas molesta est ac gravis cohabitatio. 4. Si unus Coniux diu absit. In lib. vero de Capt. Babil. de Matr. scribit, errare Papam, cum Divortium concedit extra causam fornicationis, quam solum Dominus excipit. Et in lib. quem de causis Matrimonialibus edidit An. 1530. docet, pauperem, qui cum divite Matrimonium inivit, & consummavit, posse ad aliud se transferre, si non potest retinere Conjugem divitem, eo quod affines, vel amici ejus impediunt. Ita nimirum immemor sui frequenter fuit in scripturitionibus suis Angelus ille (si superis placet) Apocalypticus. Martinus Bucerus in cap. 19. Matthæi contendit, posse dissolvi Matrimonium, & aliud contrahi, quoties Uxor non se commodam Viro, aut Vir non se commodum Uxori præbet. Philippus Melancton in locis Theologicis Titulo de Coniugio, in duobus dumtaxat casibus permittit aliud iniri Matrimonium, etiam priore Uxore adhuc vivente. Primus est, si alter Coniugum fornicetur. Secundus est, si alterum Conjugem injuste deserat; idque permittit non tantum parti innocenti (in suis annotationibus ad cap. 5. S. Matthæi) sed etiam nocenti; quia, inquit, nulli est imponenda pœna, quam ferre non possit, pœnam intelligit coelibatus. Sententiam Calvinii supra retulimus. Calvino

sub-

subscribit Kennitius in 2. parte Examinis Concilii Tridentini. Adversus hos Novatorum errores Synodus Trid. duos Canones edidit Sess. 24. quintum videlicet & septimum: quorum primus ita sonat: Si quis dixerit propter hæresim, aut molestantem cobitationem, aut affectatam absentiam à Coniuge, dissolvi posse Matrimonii vinculum, anathema sit. Secundus vero: Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius Conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero Coniuge vivente, aliud Matrimonium contrahere; macharique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit; & eam, que, dimisso adultero, alii nupsit, anathema sit.

29. Novissimi Protestantium Jurisconsulti Patrum suorum limites (si Bucerum effrenem excipias) excedentes, non solum dicunt Matrimonium dissolvi posse ob adulterium alterius Conjugis, aliasque rationes ab ipsis statuminatas; sed generaliter ex quacumque gravi causa, à Principe Territoriali dijudicanda.

Mira illorum sententia, pugnantissime opinionem recentet Fleischerus in sua introductione in Jus Canonicum Protestantium lib. 2. c. 10. ubi ait: Primo igitur Matrimonii vinculum dissolvitur ob adulterium ex Carpovio, Brunem. Strikio, ubi addit: Dissolutionem hanc locum habere, esto adulterium solum probabiliter ostendi possit. 2. Per malitosam desertionem alterius Conjugum; quo casu pars innocens, præmissa trina legali invitatione, per Judicem à vinculo secundum præcitatos Auctores absolvi potest. 3. Per malitosam & constantem denegationem debiti conjugalis, Judice Brucknero & Strikio. 4. Propter insidias vitæ alterius Conjugis ab altero postas. 5. Si Mulier Virum exsecrare tentaverit, teste Strikio. 6. Si abor-

tum constanter procuret, definentibus Bruneman & Lynker. 7. Si Maritus ob crimine perpetratum insaniam incurrerit, atque in exitum missus fuerit, decedente Bruckner, quem casum in reformato Ordine Brunsvicensis Ecclesiæ pag. 123. expressum hic refert Fleischerus. 8. Ob mores intolerabiles alterius Conjugum, vel obversantes inter illos irreconciliabiles inimicitias, teste Milotono, Puffendorffio. His ex sua opinione addit Fleischerus: 9. Si alter Coniugum periculosa infirmitate laboret, e. g. morbo gallico. 10. Ob sterilitatem Uxor. Et si superi alia adhuc excitaverint inter illos ingenia fecunda, plures fortasse causas dissolvendi vinculum Matrimonii consummati feliciter detegent. Addit Bucerus in c. 19. Matth. Quoties Uxor non se commodam Viro, aut Vir non se commodum Uxori præbet. Nonne etiam ex bona gratia, ut intentio Christi Matth. 19. v. 9. acu tangatur Sutoris?

30. Tanta circa solubilitatem Matrimonii sentiendi libertas apud modernos Protestantium Jurisconsultos ortum habuit ex erroneo principio, quod nulla in sacris Literis extet lex positiva solutionem vinculi Matrimonii inter Christianos absolute prohibens, vel etiam ad solum casum adulterii restringens.

Et quod in dicto principio versentur, præter numero præcedenti allata, quæ ejusdem principii genuini partus sunt, & corollaria, ipse Fleischerus in relata sua introductione, perpetuus SS. Patrum calumniator, testatur: §. enim 6. sic habet: Quemadmodum Ecclesiæ Patres veram moralem nequaquam intellexerunt, ita quidam ex ipsis eam opinionem adoptarunt: Divortium Matrimonii ex nulla alia causa permittitur esse, nisi propter adulterium; & quidem solum quoad verum, nullatenus autem quoad vinculum.

Citarque pro hac opinione (& quidem vere) Clementem Alexandrinum, Hieronymum, & Augustinum; quorum sen-

tentiam aut subsequa Concilia adoptasse, teste Launojo de Regia in Matrim. post. A. 1. c. 5. Pergit porro: Nihilominus alii senserunt, ex aliis quoque gravibus causis idem vinculum posse dissolvi, e. g. Origenes, Tertullianus, quibus quadam quoque Concilia adhaeserunt, de quibus cit. Launojus p. 2. A. 2. c. 2. 3. 4. 9. His vero litigijs nequaquam opus fuisset, si res ad regulas sanæ moralis exacta, atque regula iusti cum regulis decori & honesti, aut regula iustitia cum præceptis virtutis nequaquam confuse fuissent. Addit §. 10. Equidem sperare licuisset, quod hæc omnia post Reformationem aliam faciem essent sortitura; verum non solum in suo esse hæc permanserunt, sed in uno vel altero longe ultra processum est. Causam tantorum errorum duplicem §. 11. assignat, 1. quod constanter creditum fuerit, Divortium Matrimonii quoad vinculum in legibus positivis universalibus ex nulla alia ratione admitti, præterquam ob adulterium; & quod consequenter 2. Nullo superiori humano aliqua potestas circa hanc dissolutionem competat. Quod principium, inquit, cum suo corollario falsissimum est, eo quod omnes Sacræ Scripturæ textus nil aliud velint, præterquam arctam unionem, necessitudinemque inter Coniuges.

Quod autem illud illorum principium sit erroneum, ex dictis N. 22. & sequentibus est; ibi enim ex c. 10. Matthæi monstravimus, Christum dissolutionem Matrimonii solum quoad torum permisit ob fornicationem alterius Conjugis. At contendit Fleischerus post Thomæsum, & alios, Christum L. cit. nomine adulterii intellexisse non nudum adulterium, sed quancunque gravem causam; ita ut sensus Evangelici textus sit, Quicunque dimiserit Uxorem suam sine gravi & urgente causa, hujus Matrimonium non est direptum quoad vinculum, & consequenter, si aliam ducat, mœchatur; idque probat sequenti; ratione ni-

mirum, quod Christus nullas novas Leges dederit, sed solum declarare voluerit, quemadmodum Lex Mosaicæ ratione Libelli Repudiij intelligenda veniat; eo quod Judei, qui ipsum interrogarunt, in duas sectas divisi fuerint, Hillelianam, & Samajanam, quarum prima Legem Mosis Deut. 24. declarabat, quod ex quacunque causa Uxor dimitti possit; de qua secta erant Pharisei, qui Legem dictam in hoc sensu Populo declarabant, & hinc Christum interrogabant, si licet homini dimittere Uxorem suam quancunque ex causa? Altera vero pretendebat, eam dimitti non posse, nisi ex causa gravi, & consequenter Christus nil aliud contenderit, quam litem interrogantium Judæorum dirimere, & Sectæ Samajanæ suffragium ferre, quod nempe nonnisi ex gravi causa, quam nomine adulterii intellexit, liceat dissolvere Matrimonium quoad vinculum. At gratis concedimus Protestantibus, Christum nomine adulterii, non solum adulterium, sed etiam alias graves causas intellexisse, sed quæ non dirimerent Matrimonium quoad vinculum, sed solum quoad torum: duo quippe involvebat Phariseorum interrogatio, primum, an liceret quancunque ex causa dimittere Uxorem? secundum, an ea dimissa liceat aliam ducere? Ad primum respondet non licere nisi ex gravissima causa dimittere Uxorem, quarum præcipua est fornicatio. Ad secundum vero, etiam dimissa propter fornicationem Uxore, non licere aliam ducere. Quia responsione voluit ostendere, quod Matrimonium ex institutione primæ omnino non sit aliter solubile, nisi per mortem alterius Conjugis, & quod Deus consequenter ob solum duritiam cordis Patrum suorum per Mosen ipsis dari Libellum Repudiij permisit; sic enim ait: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, Masculum, & Feminam fecit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo Patrem & Matrem, & adhaerebit Uxori

suæ,

sue, & erunt duo in carne una; itaque jam non sunt duo, sed una caro; quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Quibus verbis aptissime indicat, Matrimonium esse absolute indissolubile; id quod Pharisei ipsi ita intellexerunt: unde male contenti, quod Christus negaverit id, in quo & Hilleliana & Samajana secta convenirent, nimirum, quod liceat dimittere & aliam ducere Uxorem, ab auctoritate Moysis eidem replicam fecerunt, dicentes: Quid ergo Moyses mandavit dare libellum Repudiij, & dimittere? quam replicam convulsit, ac responsum suum generale stabilivit Christus, dicens: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisi vobis dimittere Uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Ecce Matrimonium ex primæ sui institutione absolute indissolubile declaratum, ecce Divortium à Deo Synagoga ob duritiam Judæorum tantummodo permittum. Dum ergo insert: Quicunque dimiserit Uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & qui dimissam duxerit mœchatur; longe abest, ut per adulterium quancunque gravem causam intellexerit in ordine ad dissolvendum vinculum Matrimonii, & Samajanæ sententiæ subscriperit; quin potius sicut Polygyniam, ita & Divortium Matrimonii quoad vinculum absolute pro sua Ecclesiâ cassaverit, illudque ad primævam perfectionem reduxerit. Nam licet daremus Christum nullam legem moralem de novo condidisse (falsa enim est propositio Fleischeri irrestrictè prolata, Christum nullas leges tulisse, cum leges pragmaticas Ecclesiæ de predicatione Evangelii, de baptismo suscipiendo, &c. &c. ipse tulerit), inde tamen non licet inferre, eum varia, quæ carnali Populo tum ob duritiam cordis eorum, tum ob alias causas concessa fuerunt, ad primævum perfectionis statum non revocasse; hoc enim manifeste patet in ipsa sublatione Polygyniæ, & ex ipsa vocatione Salvatoris,

qui nullus fuit, ut infirma Legis Mosaicæ ad perfectionem status innocentie, quantum ferebat naturæ lapsæ conditio, revocaret. Unde magis à sensu Scripturæ aberant hi laxi interpretes, quam illi, qui ob solum adulterium hoc loco à Christo volunt indultam dissolutionem vinculi Matrimonii consummati, eo vel maxime, quod Marci 10. Christus ad eandem interrogationem absolute responderit: Quod Deus conjunxit, homo non separet; dumque illum Discipuli ejus in domo iterum hac super re interrogarent, absolute dixerit: Quicunque dimiserit Uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Quod repetit Lucæ 16. v. 18. Hancque responsionis Christi sensum esse, haud dubie intellexerunt ejus Discipuli: statim enim ejus difficultate permoti Christo objiciunt apud S. Matth. L. cit. v. 10. Si ita est causa hominis cum Uxore, non expedit nubere; quibus hoc unum respondit Christus: Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. Gratis quoque idem Fleischerus objicit v. 5. ep. 1. ad Corinth. c. 8. ubi Paulus in casu, quo Vir Infidelis malitiose deserit Uxorem Fidelem, eidem copiam facit ad alias nuptias convolandis: Quod, inquit, fieri non posset, si Christus ad hunc effectum nullam aliam causam præter adulterium admisisset, & multo minus, si juxta explicationem Romanæ Ecclesiæ nec adulterium ex mente Christi dirimeret Matrimonium consummatum. Respondetur enim, responsum Christi apud Matthæum probare dumtaxat, vel Matrimonium Christianorum consummatum dissolvi nullo casu posse, vel quodcumque Matrimonium legitimum, etiam inter Infideles, in se quidem & intrinseca natura non posse dissolvi, sed extrinsece tantum, divina scilicet voluntate, non privata humana auctoritate; & hinc in eadem Scriptura non leges pugnantes, sed lex insolubilitatis Matrimonii, & ipsius exceptio in casu adducto continentur.

31. Ecclesia igitur Romana, juxta Evangelicam & Apostolicam Doctrinam Matrimonium à Christianis legitime contractum, ac per carnalem copulam consummatum, propter adulterium à nulla humana potestate, ex nulla dabili causa posse dissolvi quoad vinculum, recte docet.

Propositio ex dictis in aprico est, atque in Tridentina Synodo Sess. 24. de *Matrim.* Can. 7. asserta, in quo Canone, quamquam negari non possit, Græcos aperte non damnari, sed lato anathemate percelli dumtaxat Lutheranos, qui affirmabant errare Romanam Ecclesiam, cum docet, non posse dissolvi Matrimonium propter adulterium; nihilominus tamen rem propius inficianti videbitur, doctrinam, quam proponit Synodus, fidei esse, etsi clare ac explicitè id non exprimat; atque totam Canonis mutationem non doctrinæ substantiam, quæ semper immota subsistit & integra, attingere, sed unam dumtaxat pœnam anathematis, quam in gratiam Græcorum, ex economia quadam, revocavit & immutavit Synodus ad supplicationem Oratorum Reipublicæ Venetæ. Id ita se habere constat ex verbis Canonis, quibus declarat non errare Ecclesiam, cum docet, juxta *Evangelicam & Apostolicam Doctrinam* non posse dissolvi Matrimonium propter adulterium. Si itaque non erat Ecclesia, cum ita docet: ergo doctrina ejus vera est, & conformis Evangelicæ & Apostolicæ: Doctrina porro Evangelica & Apostolica nonne fidei nostræ caput est? inquit Tournelius. Unde Pallavicinus L. 2. c. 4. N. 30. quamquam Suavem Polanum reprehendat, quod scripserit mutationem Canonis aeream & utilitatis effectusque vacuum esse; nihilominus candide agnoscit subtilius esse discrimen inter utrumque Canonem, inquit: *Non solum revera discrimen est, quamvis subtilius; sed etiam si non inest, convenientius fuisset Reipublicæ satisfacere eam mutationem petenti,*

ubi per eam merus sonus, non autem significatio variaretur. Modus certe, quo primum conceptus ac conditus est Canon, nempe cum anathemate adversus eos, qui dicerent *dissolvi conjugium adulterii causa*; modus, inquam, ille aperte prodit & manifestat, quo inclinaret Synodi mens atque sententia.

32. Aliter sentit eadem Romana Ecclesia de Matrimonio solum rato, non consummato, cujus vinculum altera parte etiam invita per solemnem Religionis Professionem solvi, ut certum fidei dogma, proponit.

Tridentina enim Synodus Sess. 24. Can. 6. definit. *Si quis dixerit Matrimonium ratum, & non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius Conjugum non dirimi, anathema sit.* Quam definitionem impugnant Novatores; fugiunt ipse Suavis apud Pallavicinum lib. 23. Hist. Concilii Trid. c. 9. N. 7. & ex Nostris aliqui sublesto nixam esse fundamentum insulsurant. Anathemati hujus Canonis repugnasse Cardinalem Lutherarium cum aliis pluribus narrat cit. cap. ipse Pallavicinus. Impugnari ab hæreticis Canonem Tridentinum mirum videri non debet; quid enim aliud speremus ab insensis Ecclesie hostibus; at Catholicis, apud quos firma & inconcussa esse debet Ecclesie in Synodo Tridentina convocatae autoritas, tenui & sublesto nixam videri fundamento definitionem hanc, res est & Orthodoxis inaudita, & Hæreticis Concilii Tridentini obretractatoribus perjuranda: quasi potuerit Ecclesia novam aliquod invahere dogma, cujus certam non habuerit in Verbo Dei aut scripto, aut tradito probationem, inquit Tournelius lib. cit. qui & ibi pergit: Et quamquam desset (quod falsum est) Traditio scriptis consignata, sufficeret tum usu ipso continuo, tum vivæ vocis oraculo ad nos constanter perducta; neque enim Patribus Tridentinis nova affulit revelatio. Cum igitur nec

fit

fit divisus, nec sibi contrarius, qui Trident. Concilio præfuit, Divinus Spiritus, in omnibus equaliter firma est ac retinenda ejus auctoritas; & totam illam subvertit funditus, qui vel in uno Canone ad doctrinam spectante eam infirmare ac labefactare aggreditur.

33. In duobus potissimum deprehenditur traditio dogmatis Canone Tridentino definiti: Primo in veteribus & approbatis exemplis eorum, qui ante amplexus conjugales vitam Religiosam & continentiam publice professi, Conjugi in sæculo remanenti facultatem reliquerunt transferendi se ad alias nuptias.

Et quod Romanos Pontifices attinet, Nicolaus I. apud Gratianum 27. q. 2. cap. 26. circa medium IX. Sæculi non obscure hanc traditionem expressit, dum ait: *Nam licet scriptum sit, quod Deus conjungit, homo non separet, Deus tamen & non homo separat; quando divini amoris intuitu ex consensu utriusque Conjugis Matrimonia dissolvuntur.* Hic quidem non fat clare exprimitur, num per Matrimonium, de quibus ait Pontifex, intelligantur rata tantum, vel generaliter rata & consummata? Sed Ecclesia hos & similes Canones ita intellexit, ut Professio Religiosa Matrimonium ratum quoad vinculum dissolvat, & quidem etiam altera parte invita, nequaquam autem Matrimonium consummatum. Unde Alexander III. rescribens Salernitano Episcopo in c. 2. de Conv. Conjugat. ait: *Verum post consensum legitimum de presenti licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere Monasterium, dummodo carnalis commixtio non intervenit inter eos; & alteri remanenti (si communitus continentiam servare noluerit) licitum est ad secunda vota transire.* Rationem subjungit: *Quia cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in sæculo remanere.* Aliam rationem assignat idem Pontifex, dum Brixienfi

Episcopo respondet: *Sane quod Dominus in Evangelio dicit: Non licet Viro Uxorem suam, nisi causa fornicationis, dimittere, intelligendum est, secundum interpretationem sacri eloquii, de his, quorum Matrimonium est carnalis copula consummatum.* Ejusdem Pontificis vestigiis inhaerent Innocentius III. c. *Ex parte* de Conv. Conjugat. Joannes XXII. in Extrav. *Antiqua* de novis in Trid. Can. citato. Ex quorum constitutionibus habemus, solam professionem religiosam, non vero susceptionem sacri Ordinis hunc effectum habere, atque in hunc finem Neo-nuptis spatium duorum mensium concedi, quo de ingressu Religionis deliberare, ac interim alteri parti debitum conjugale innocue denegare valeant. Obijciunt nihilominus hæretici adducta decreta recentiorum esse Summorum Pontificum, qui in gratiam Monachorum jus illud novum induxerunt, cujus nullum existat vestigium in antiquis prioris antiquitatis monumentis. Quibus primo reponit Tournelius Gregorium M. Sæculi VI. Pontificem relatum 27. q. 2. Can. 28. ubi ait: *Decreta legalia desponsatam, si converti voluerit, nullo omnino censuerunt damno multari.* Nec verendum, ne S. Gregorius de nuda Sponsa, non de Uxore loquatur, quod ipse Gratianus eum ita exponat, dum ex relatis ejus verbis insert: *Patet, quod inter Sponsam & Sponsam conjugium non est; intelligendus quippe venit de conjugio rato per copulam carnalem, quod modo consummatum vocamus, non de initiato, quod nunc ratum audit: sic enim post relatas Patrum autoritates, quorum aliqui Sponsos Conjuges appellant, alii negant, post Canonem 34. concludit: Apparet ergo hanc non fuisse Conjugem, cui vivente Sponso, alteri nubendi licentia non negatur. Quomodo ergo, secundum Ambrosium & reliquos Patres, Sponsæ Conjuges appellantur, & his omnibus Conjuges non esse probantur? Sed*

scien-

sciendum est, quod conjugium desponsatione initiatur, commissione perficitur. Unde inter Sponsam & Sponsam conjugium est, sed desponsatione; inter copulatos (copula nimirum carnali) ratum. Sed quamvis Canon 27. de cuius sensu litigamus, intelligi debeat de Sponsa, quæ vere Matrimonio iuncta fuit, sicut & exempla Macarii ac Alexii, de quibus statim; Canon tamen 33. & 34. de nudis Sponsis, contra ac sensibile videtur Gratianus, accipiendi sunt meo videri; si enim de veris Uxoribus necdum cognitis interpretentur, cum simili Sponsæ in casu raptus violenti ad alias nuptias convolvandi dent facultatem, sequitur, quod Concilia Rhemensis, Trelesjanum, Capitularia Francorum, Legesque Longobardicæ, ex quibus dicti Canones desumpti sunt, etiam extra casum conversionis Religiosæ, Divortium vinculi Matrimonii initi solvi permiserint, & consequenter in Apostolicam Traditionem peccaverint, quemadmodum ex dictis patet. 2. Eidem objectioni reponit idem Tournelius, quod recentiores Pontifices jus illud non tanquam novum, & à se primum excogitatum, sed à Prædecessoribus ad se continua traditione transmissum proponunt ac confirmant. 3. Quod illud colligant ex antiquis & approbatis Sanctorum exemplis, id quod vult secunda pars nostræ propositionis.

Exempla refert Gratianus L. cit. post Can. 26. ubi ait: Ecce, quod conjugati (nimirum Matrimonio consummato) sine licentia alterius continentiam profiteri non possunt. Sponsi vero (hoc est, de presenti, seu Matrimonium, quod nunc vocamus ratum, habentes) etiam inconsultis, quas sibi desponsaverunt, exemplis & auctoritatibus, probantur continentiam posse forvare: ut enim refert. B. Hieronymus, Macarius præcipuus inter Christi Eremitas, celebrato nuptiarum convivio, cum vespere thalamum esset ingressurus; ex urbe egrediens, transmarina

petiit, & Eremiti solitudinem sibi elegit. Item B. Alexius, Euphemiani Clarissimi filius, similiter ex nuptiis divina gratia vocatus, Sponsam deseruit, & nudus Christo famulari cepit. Veturliora exempla refert Tournelius, quorum antiquissimum est illud Theclæ S. Pauli discipulæ, de qua Ambrosius lib. 2. de Virg. c. 13. testatur: Thecla copulam fugiens nuptialem, & Sponsi furore damnata, naturam etiam bestiarum virginitatis veneratione mutavit. Cui ad stipulantur Methodius, & S. Epiphanius; quia tam illustre fuit, tamque omnibus compertum hoc exemplum, ut Faustus ipse Manichæus illud proferat apud S. Augustinum lib. 30. contra ipsum c. 4. inquit: Paulus Theclam oppignoratam jam Thalamo in amorem sermone suo perpetue Virginitatis incendit; quod exemplum non negat S. Augustinus, sed directe infert contra Manichæos, Virginitatem præferri nuptiis, tanquam majus bonum minori, non autem tanquam malo. Unde nequaquam suspectam habere debent historiam Protestantes, quæ tam conspirantibus testimoniis Patrum, esto quarti sæculi, fuit attestata. Aliæ similes legi possunt in Scholasticis. Duo nihilominus adversus hæc facta excipi possunt, inquit Tournelius. Primum, verum & ratum non fuisse per verba de presenti Matrimonium in exemplis modo prolatis, sed obligatam dumtaxat fidem pro futuris nuptiis, quam fidem in gratiam Professionis Religiosæ irritam & cassam fieri permittunt Canones. Secundum, etsi constaret verum & ratum fuisse Matrimonium, ex illis nihilominus exemplis inferre non possumus, quod volumus, nisi constaret, quod certe non constat, Conjugi in Sæculo derelicto liberum fuisse alteri nubere. At ista, ait, facile diluuntur. Primum quidem, quia verum Matrimonium omnino indicant loquendi rationes in narratione horum factorum adhibita: nimirum pactæ, constitutæ nuptiæ: Thalamo oppignorata Mulier: Ma-

carium

carium — cum Thalamum vespere esset ingressurus: Alexius — prima nocte Nuptiarum relinquens intactum Sponsam. Nec nos movere debet, quod Sancti allati Sponsi & Sponsæ nomine non raro appellantur, non autem semper Conjuges, & quod apud illos statim non fuerit consummatum Matrimonium. Namque 1. Conjuges ante consummationem, quamquam vero conjuncti Matrimonio Sponsi & Sponsæ nomine appellari solent in Jure Canonico cap. Ex publico. Cap. Charissimus. Cap. Ex parte tua de conversione Conjugatorum. Ita B. Virgo Sponsa dicitur Josephi, etsi vere Uxor, sed ab ipso nusquam carnaliter cognita. 2. Etsi Conjuges fœdere conjugali jam colligati essent, non autem statim conveniebant; sed recte observat S. Augustinus lib. 8. Confess. cap. 3. institutum olim fuisse, ut Sponsæ jam pactæ cito Viris non tradantur, ne, inquit, vilem habeat Maritus datam, quam non suspiravit Sponsus dilatam. Alterum pariter non urget: quamquam enim in citatis exemplis non legamus derelictum Conjugem ad alias convolasse nuptias, id tamen ipsi licitum fuisse certo colligimus, tum quia rupto vinculo liber est, qui in Sæculo remanet, tum quia Summi Pontifices antea citati iis ipsis innixi expresse declarant, relicto Conjugem posse, si voluerit, alteras celebrare nuptias.

34. Quo Jure dissolvatur dictum Matrimonium, an jure naturæ, an ecclesiastico, an divino positivo, non adeo convenit inter Doctores Catholicos.

Qui Jure Naturæ existimant dictum Matrimonium dissolvi, tribus rationibus moventur. 1. Quod licitum semper fuerit de statu minus perfecto gradum facere ad perfectiorem, modo nulla cuiquam fiat injuria; in casu autem dicunt non fieri injuriam proli, quæ nulla est, nec Conjugi, quæ libera evadit. 2. Quod sicut vinculum carnale, quod reperitur in conjugio, per mortem carnalem dis-

Tom. II.

solvitur, ita & spirituale animarum per mortem spirituale, seu Professionem Religiosam. 3. Quod Conjuges ante consummationem non sint adhuc una caro: Christus vero Matth. 19. omnimodam Matrimonii indissolubilitatem repetat ex eo, quod Conjuges sint una caro. At merito candidè fatetur Doctissimus Tournelius has rationes, præcisè & seclusa Dei voluntate, certam & firmam non esse probationem, esto ab ipso Alexandro III. cap. N. præcedenti allato posterior adhibeat, sed meras congruentias. Præter enim opponit, quod status Religionis perfectior quoque est statu conjugali, etiam post consummationem, neque tamen dirimitur Matrimonium consummatum per solemnem Religionis Professionem. Neque dicas discrimen esse, quod in hoc casu fieret injuria vel proli, vel parti derelictæ: contingere quippe posset, ut revera nulli fieret injuria, si nempe & nulla esset proles suscepta, & accederet mutuus consensus utriusque Conjugis. 2. Quia ex hoc sequeretur, quod etiam susceptio characteris Episcopalis dirimeret Matrimonium ratum, cum perfectior sit Professione Religiosa. Quod est contra Jus Canonicum, extrav. antiquæ de Voto Joannis XXII. Secundæ vero opponit 1. quia in voto simplici castitatis & paupertatis etiam quedam mors spiritualis occurrit, non tamen tali voto dirimitur Matrimonium ratum. 2. Quod mors illa spiritualis cohercet simul, ac conciliari possit cum vinculo conjugali, ut patet in iis, qui post ratum & consummatum Matrimonium ex communi consensu vitam Religiosam posterunt; valet enim in eo casu professio, & remanet prius conjugale vinculum. 3. Quia mors illa spiritualis non est vera mors, sed metaphorica dumtaxat: quare igitur dissolveret Matrimonium, nisi id concessisset Matrimonii Auctor & Pater Deus? Sicut enim voluit in gratiam fidei dissolvi conjugium, etiam consummatum inter In-

Na

side

fideles (in casu supra posito) ita pariter in gratiam Professionis Religiosæ voluit dissolvere Matrimonium ratum, sed non consummatum: neque hic alia quærenda ratio, quam Christi voluntas.

Non etiam dissolvi dictum Matrimonium ex solo Jure Ecclesiastico, inde probat Tournelius: tum quia illius initium & origo consignari non potest: tum quia Summi Pontifices, qui illud declarant, non tanquam suum, sed continua traditione ad se transmissum agnoscunt: tum denique, quia potest Ecclesia à Jure pure Ecclesiastico dispensare; at non videtur esse in potestate Ecclesiæ efficere, ut non dirimatur Matrimonium per solemnem Religionis Professionem; nonnulli autem id contendunt, referente Palavicino lib. 3. c. 9. tum denique quia nihil videtur posse Ecclesia in illud, quod jure divino est indissolubile, quale esse Matrimonium jam dictum est.

Denique respondet, dictum Matrimonium dissolvi per Professionem Religiosam jure divino positivo, quod per continuam traditionem ab Apostolis ad nos usque pervenit. 1. Quia juxta Regulam S. Augustini lib. 4. de Bapt. cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum religiose creditur.* Jam autem ex hæcenus dictis in aprico est dissolutionem Matrimonii rati per Religiosam Professionem esse tale aliquid. Et confirmatur, quia ita innuere videtur Summi Pontifices: Alex. enim III. ex interpretatione divini eloquii privilegium illud deducit, atque ad exempla Sanctorum à Gratiano 27. q. 7. post Can. 26. adducta provocat; Innocentius pariter III. recurrit ad revelationem; item Benedictus, & Gregorius, & Innocentius quidem III. Alexander III. partim 27. q. 7. Can. Lex, & Can. Sunt, partim Extra. de Convers. Conjugat. cap. Verum, & cap. Ad Apostolicam, verba hæc Scripturæ, erunt duo in carne uno,

in quibus fundatur indissolubilitas vinculi Conjugalis, explicat de Matrimonio consummato. Supponunt igitur à jure divino fluere, quod dirimatur Matrimonium ratum & non consummatum per solemnem Religionis Professionem. Joannes vero XXII. in Extrav. Antiquæ, De voto, ait: *Votum solemnizatum per sacri susceptionem Ordinis non esse sufficiens ad dissolvendum Matrimonium antea contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, cum nec jure divino, nec per sacros Canones reperiamus statutum: additque, nisi aliquam de Religionibus approbatis, quarum Professio ad castitatis custodiam, & abdicationem temporalium, & sui Superioris obedientiam suos professo adstringat, ipsum canonicè contigerit ingredi, & ejus regulam expresse, vel tacite profiteri.* In quo Joannis XXII. testimonio istud observa, inquit Tournelius, jure divino non dissolvi per Ordines Sacros Matrimonium: ergo cum subdit idem Summus Pontifex, illud dissolvi per Religionis Professionem, intelligit haud dubie jure divino, & Sacris Canonibus in illo fundatis dissolvi tale Conjugium. Et hinc ex hoc solo fundamento solvit tum auctoritates Scripturæ, tum rationes ab Heterodoxis opponi solitas, constanter cum Tertulliano traditionem de hujus casus exceptione iisdem regerens; quam œconomiam & ego in hac intricata questione præ cæteris omnibus approbo. Nihilominus in hoc me hæere ingenue profiteor: quomodo nimirum sola Professio Religiosa in aliqua de Religionibus approbatis, jure divino positivo per traditionem, quam ex Decretis Summorum Pontificum, atque exemplis potissimum Sanctorum accepimus, nobis manifestato, Matrimonium ratum dissolvat, & non potius ipsa tria vota à quocumque ubicumque emissa. Ratio, quæ me hæsitare facit, est; quia, stante hac hypothesi, Christus videtur hoc privilegium potius ipsis tribus votis, quibus

bus homo consilia ejus Evangelica non semel inculcata amplectitur, mundo moritur, atque ad ducendam vitam profus celestem adjuvat, annexuisse, quam eorum Solemnitati, seu Professioni Religiosæ in Ordine approbato: imo hoc certum est; tum quia approbatio Ordinum à Sede Apostolica non est cogva Monastico Instituto, sed Sæculo XII. posterior, ut lib. 3. ostendimus; tum quia alias susceptio sacri Ordinis dirimeret Matrimonium ratum. Et irrefragabiliter videtur confirmari ab antiquorum Sanctorum exemplis N. præcedenti adductis, quorum nullus emisit tria vota solemnia in aliqua Religione approbata, cum hæc solemnitas nondum fuerit introducta; imo verisimile sit S. Theclam, præter votum castitatis, alia duo non emisisse, nec Macarium solitarium, alioque sui similes obedientiam Cœnobiarche spondisse. Patet enim Sanctos illos, cum communi Fidelium sensu, persuasos fuisse, ex Evangelica doctrina, & Apostolica traditione licere Uxores desponsatas ante concubitus deferere, & Christum in castitate, & rerum temporalium abdicatione sequi, quin castitas, & paupertas voveatur, aut his votis tertium votum obedientiæ in aliqua Communitate adjungatur. Hancque persuasionem eos habuisse præter Oralem Traditionem ex ipso Evangelio, ubi non uno in loco præmium promittitur iis, qui omnia hujus mundi, etiam Uxores, amore Christi reliquerint; nihilominus una persuasos fuisse, id tantum licere ante consummationem Matrimonii, cum nullus legatur post consummatum Matrimonium ab invita Uxore recessisse, & traditio Apostolica fuerit, Matrimonii consummati vinculum ex nulla dabili causa, atque à nulla humana potestate posse dissolvi, ut ex antea dictis in aprico est; contrariumque sentientes dissolutionem non admisissent, nisi adulterio, aut alia gravi causa ex parte Uxoris data existentem. Patet præterea, &

quidem ex mox dictis consequitur, Sanctos illos cum Fidelibus omnibus communitè persuasos fuisse, hanc licentiam dimittendi Uxorem ante concubitus, ipsa infamia, ac sæpe invita, sibi competere potius jure divino, ad se continua traditione derivato, quam ecclesiastico; quia alias unam vel alteram de tam gravi objecto dispositionem in aliquo priorum vel mediorem Sæculorum Concilio invenire deberemus, (non enim est credibile Patres vigilantissimos hanc rem determinatos non fuisse, si ejus dispositionem sibi commissam credidissent) quod tamen factum non est; sed Sanctorum facta à Patribus absolute laudata, quæ Sancti illi nunquam commississent, nec Patres laudassent, nisi persuasi fuissent, ex Christi dispositione fidem conjugalem Consorti datam, nec copula carnali firmatam, in tantum solum valere, si nimirum consilia ejus, celestemque inde pendente vitam amplecti non maluerint. Ex quibus equidem iterum consequitur, sententiam illam, quæ hanc dissolutionem refundit in solum jus positum divinum, magnopere probabiliorem esse illis, quæ illam refundunt vel in solum jus ecclesiasticum, ut faciunt plerique Recentiores, vel in naturale, ut vult S. Bonaventura, Paludanus cum aliis. Interea tamen certum videtur, Christum non solum Professioni Religiosæ solemnii hanc vim tribuisse, fed etiam votis simplicibus, aut castitati, & rerum fluxarum contemptus seræ & constanti electioni; id enim manifestum videtur ex exemplis rationibusque de facto adductis. Et si huic opinioni opponatur auctoritas Joannis XXII. superius allata, vel Canon 6. Concilii Tridentini Sess. 24. de Mat. conditus; respondeo, neque Joannem XXII. neque Concilium Tridentinum definire, quod Sola solemnii Professio Religiosa dirimat Matrimonium ratum, sed solemnem Professionem Religiosam id præstare, solum declaravit S. Synodus; sicut nec, quo

jure id dirimat, decidit, sed id disputationi Theologorum reliquit: quemadmodum ergo ipsi libere sentiant circa posterius punctum, ita & nobis eadem facultas inest circa prius. Et si contendant sensum saltem Romanorum Pontificum, aut etiam ipsius Ecclesie post introductionem votorum solemnium fuisse ac esse, ut sola illa dirimat Matrimonium ratum, id quod elucere videtur in votis simplicibus Societatis Jesu, quæ ex communi sententia illud non dirimunt; respondemus, quod sicut Romani Pontifices ex plenitudine potestatis à Christo acceptæ juxta illos possunt dispensare in Matrimonio rato ob graves causas, ut mox videbimus, esto de fide sit non tantum Matrimonium consummatum, sed etiam ratum *de se* à Christo esse declaratum indissolubile, & fere certum, ipsum Christum casum tantum infidelitatis supra descriptum in Matrimonio consummato, & Professionem Religiosam, vel vitam ei Symbolam in Matrimonio rato excepisse; ita majori jure dicere possum, eandem Christi dispensationem quantum ad Matrimonium à Romanis Pontificibus ex eadem plenitudine potestatis, ad Ecclesie majus bonum, ad solam professionem solemnem in Religione approbata restrictam fuisse, quemadmodum licentiam ejusdem Salvatoris erigendi Cœtum Monasticum, atque in eo consilia Evangelica proferendi, ob hominum tum superstitionem: tum malitiam suæ appropriationi reservarunt: id quod olim non erat in usu, ut lib. 3. vidimus. Aut etiam facultatem communicandi sub utraque specie à Christo Fidelium arbitrio relictam, ad necessitatem communicandi sub sola specie panis apud Laicos reduxit ex gravissimis motivis alias adferendis. Et hoc vel maxime, quod hæc œconomia Heterodoxi argumento traditionis in hac spinosa questione efficaciter omnino premanitur, cum per eam id demonstraretur, quod Canon Tridentinus, quem vellicant,

definit: nimirum, Professionem Religiosam solemnem dirimere Matrimonium ratum esse *de fide*, præcindo quo jure? & an tantum. Quæ duo posteriora si aggrediantur hæretici, alium jaciunt lapidem à nobis ad salvandi Concilii definitionem non removendum. Et hinc

35. An Summus Pontifex possit dispensare à vinculo Matrimonii rati, questio est Scholastica, à Theologis, Canonistisque in utramque partem agitata. Affirmativam tenet Sanchez lib. 2. disp. 14. Qui & probabile judicat, valere dispensationem Summi Pontificis in Matrimonio rato, etiam absque justa causa concessam. Negat nihilominus, eundem Pontificem decreto aliquo solemniter statuere posse, ut Matrimonium ratum per subsequens copula consummatum dirimatur. Oppositum docet Basilus Pontius lib. 9. c. 3. ubi duo docet: Primum, quantum ad praxim attinet, securam esse opinionem, quæ affirmat S. Pontificem posse dispensare in Matrimonio rato non consummato, quia de facto sæpius dispensarunt, neque ab Ecclesia damnata hæcenus fuit hæc opinio. Secundum, speculative loquendo, non posse S. Pontificem in eo Matrimonio dispensare: unde consequens est, Pontium in ea mente fuisse, SS. Pontifices, qui de facto dispensarent, excessisse limites legitime suæ potestatis. Ejus sententiæ subscribit Tournelius hic cum aliis, qui videri possunt; nobis enim non vacat inharere questionibus Scholasticis.

36. Probabilior igitur apud Catholicos sententia est, excepta Professione Religionis, nullam dari causam, ex qua solvi possit Matrimonium, etiam solum ratum, *quoad vinculum*; hinc omnia Divortia, Jure Ecclesiastico permilla, sunt solum *quoad torum*.

Propositio ex dictis in aprico est, atque voluntati Christi conformis, qui Matthæi 19. manifeste videtur Matrimonium ad primævam sui institutionem, seu omnimodam indissolubilitatem reduxisse,

omnimodam indissolubilitatem reduxisse, dum ait: *Olim non erat sic*. Item Deum ob duritiam cordis Judæorum *ipsæm libellum Repudiij indulxisse*. Denique, ut homo non separet, quod Deus conjunxit. Adulterium tamen à Christo specificè expressum hanc præ aliis Divortii causis prærogativam habet, ut etiam emendatum à toro nocentem excludat innocentis, nisi is sponte illum recipere velit, adeoque de se sit perpetuum; reliqua vero solum temporaria, ad quorum ablationem etiam Divortium absolute loquendo cessat. Hæc Divortia à toro & cohabitatione, si secundum Jus Canonicum considerentur, Fleischerus lib. cit. c. 10. traducit tanquam chimerica, & cum natura Matrimonii pugnantia: *Quia, inquit, ita divulsi & Conjuges manent, & tamen simul non cohabitant. Pro sine habent procreationem Prolium, & copulam conjugalem evitant; præsertim in eo casu, quo Divortium in perpetuum faciunt.* Temporaria vero Divortia ad emendationem Consortis, vel præcavenda infortunia in Conjugiis admitti posse etiam apud Protestantés censet. Sed erronea Fleischeri opinio ex dictis hæcenus abunde rejecta manet; iis siquidem probatum est, Matrimonium Christianorum consummatum nonnisi morte alterius Conjugis dissolvi posse, ut aperte docet Apostolus 1. ad Corinth. v. 7. Accedit, quod nec carnalis copula, neque cohabitatio faciat Conjugium, ut falsè cum aliis perfunctum habet Fleischerus; sed neque consensus *explicitus* in copulam conjugalem, juxque *actuale* in illam sunt de substantia Matrimonii, sive illud spectetur ut est officium naturæ, sive ut est Sacramentum; sed illa videtur reponenda in illo nexu, seu vinculo *perpetuo*, quod ex consensu interno, & passione externa inter Virum & Mulierem resultat. Hæc enim videtur esse mens Catechismi Concilii Tridentini P. 2. de Sacram. Matrimonii N. 5. ubi sic loquitur: *Quamvis hæc*

omnia in perfecto Matrimonio insunt, consensus videlicet interior, passio externa verbis expressa, obligatio, & vinculum, quod ex ea passione efficitur, & Conjugum copulatio, qua Matrimonium consummatur; nihil horum tamen Matrimonii vim, & rationem proprie habet, nisi obligatio illa & nexu, qui Conjunctionis vocabulo significatus est. Hanc ideam habent Doctores Catholici de *essentia ipsa* Matrimonii: unde consensum in hunc indissolubilem nexum, ajunt, solum esse *causam effectricem* illius, non ipsam essentialiam; mutuum corporum traditionem, vel obligationem mutuum ad reddendum debitum, vel jus mutuum ad usum corporum, dicunt esse quid *consequens* ipsum Matrimonium formaliter jam constitutum per illum nexum & obligationem, per mutuum consensum Matrimoniale causatum: qui nexus formaliter includit consensum in carnalem copulam solum *implicite*, explicitè vero ac essentialiter solum potestatem aut dominium ex parte Conjugum in alterius corpus importat. Jam vero neque Fleischerus, nec alii Domini Protestantés negare possunt, dominium *directum* ab *utroque* posse separari; hoc enim natura feudorum & Emphyteusium clamat. Et hinc concedant, necesse est, in Matrimonio quoque posse mutuo consensu jus ad usum corporum media copula carnali tolli, per votum e. g. Continentiæ perpetuæ, manente jure *directo*, seu dominio *directo* in ipsa corpora, & consequenter Matrimonii substantia facta testè perseverante. Hancque naturam Matrimonii Doctores Scholastici non in aliqua subtiliori cellula cerebrina, sed in ipsa Evangelii œconomia, atque autoritatibus Patrum, Sacrorumque exemplis invenerunt; certe enim cum Angelus ad Joseph dixit: *Noli timere accipere Mariam Conjugem tuam*, cum idem Joseph dicitur concessisse Bethlehem cum *Maria Uxore sua prægnante*, cum idem à Judæis & à B. ipsa Virgine voce:

vocetur *Pater Christi*, cum ipse Evangelista Genealogiam Christi ab Abraham ad Joseph deducat: hæc omnia monstrant, Josephum cum Maria verum contraxisse Matrimonium, & quidem publice Ritibus Matrimonialibus apud Judæos consuetis. Si enim nudam habuissent Matrimonii de futuro promissionem, B. Virgo nec fornicationis præviæ suspicionem, nec Christum illegitimitatis notam evasisset; quæ tamen à Judæis nunquam objecta sunt. Et ideo huic sententiæ Patres subscribunt, fundaturque in communi ac perpetuo sensu Fidelium. Cum vero ab Ecclesia constanter creditum fuerit, B. Virginem ante-in- & post partum intemeratam Virginem permanisse; quin ex ejus admiratione ad salutationem Angelicam, *Quomodo fiet istud, quoniam Virum non cognosco?* in aprico sit, eam voto hanc suam Virginitatem Deo abstrinxisse (quam enim aliam causam admirandi habuisset Virguncula florens, & Viro desponsata, ad Nuntium Angelicum, quo non edicitur, *concepis* in præsentis instanti, sed, in futuro *concepies*, si propediem amplecteris Sponsi experiri constitutum habuisset?). Accedunt facta Sanctorum, qui miris exemplis Virginitatem Matrimonio copularunt, uti Henricus, & Canegundis, Marciannus, & Pulcheria Augusti, &c. qui communi Fidelium sensu Conjuges habitus sunt & habentur. Ex his vero fundamentis omnia, quæ tum ex auctoritate, tum ratione opponi solent, facile dissolantur, & praxis Ecclesiæ circa Divortia, quantum ad solum torum ac cohabitationem, plene justificatur; si enim Matrimonii essentia cum pactis aut etiam votis de non tradendo usu corporis consistere valet, ut patet tum ex ratione adducta, tum Evangelica, ac Patrum auctoritate; multo magis subsisteret in casu, in quo jus ex parte nocentis solum impeditur quoad tempus, vel etiam in perpetuum, facto tecto manente jure ex parte innocentis. Si enim *jus actuale* ad

copulam esset de essentia Matrimonii: ergo Matrimonia dissolverentur per Divortia temporalia quoad torum, apud Protestantés, & ab ipso Fleischerò approbata; cum admittere debeant, partem nocentem hoc temporis intervallo non habere *jus actuale* ad petendum debitum, nec innocentem obligari ad ejus redditionem. Apparet ergo, quam inconferente Fleischerus dixerit separationem Conjugum quoad cohabitationem, evitatio nemque copulæ carnalis cum *natura* Matrimonii pugnare; cum neutrum horum ad naturam ejusdem spectet, quemadmodum probatum est. Apparet præterea, quam temere, quam ingrate inflati isti ac inani Philosophia tumentes Protestantium Jurisconsulti Scholasticos Catholicos præcedentium Sæculorum de crassa ignorantia generaliter arguant, cum plurima sint, quæ ipsi multo accuratius subtiliusque tractarunt, quam ipsi, uti vel ex præsentis capite apparet. Et insuper, si plures, quas isti grandiloquentes ab illis emutuarunt, repetere vellemus Doctoribus Catholicis, Cornicula in fabula fortassis remanerent. Nec tamen laudem doctrinæ Dominis Protestantibus generaliter inficias eo; fateor enim plures esse vera doctissimos. Sed in hoc tamen discrimen notabile inter illos, nostrosque Doctores intercedit, quod nostri traditionis à Pluribus acceptæ observantiores ab eorum sententiis non facile recedant, sed si quid in iis occurrat, quod prima fronte difficultatem habere videtur, non illico id rejiciunt, quemadmodum illi, sed potius latentem rei sensum studiosius indagare conantur: quo subinde fit, ut veritatem Patribus perspectam in rebus deprehendant, quam dum ignorarent, Patres Paradoxa loqui existimarent. Quam œconomiam cum plures à Protestantibus negligant, & abjectam de veneranda antiquitate ideam foventes in suo sensu abundare velint, in errores gravissimos labuntur; quemadmodum patet in præsententi

fenti casu circa naturam ipsius Matrimonii, aliasque dispositiones circa illius indissolubilitatem à Christo factas. Et hinc consequitur, quod Jus Civile & Canonicum accuratius multo naturam Matrimonii expresserint, dum illud desinierunt, quod sit *Conjunctio Maris & Fæminæ, perpetuam seu individuum vitæ consuetudinem retinens*; quam Thomafius (cujus falsa prorsus est definitio) & Wolfius cum aliis, *Quod sit pactum, quod Mas & Fæmina inveniunt de prole procreanda, & educanda*. Quas definitiones retulimus N. 2. & seq. h. t. Ex dictis liquidem in aprico est, Matrimonii essentiam, quam debet exprimere definitio, non consistere in *pacto illo*, sed in *nexu & conjunctione Maritali*, quam expresserunt Jura: nec pactum illud essentialiter ferri in jus proximum copulæ, seu procreandæ Prolis, sed in dominium directum & reciprocum in corpus Consortis, ac individuum societatem: unde dicti Protestantés Matrimonium per causas & jura impedibilia ex eo consequibilia descripserunt, non per ipsam essentiam, quam Jura expresserunt pro *tó Conjunctio*: quam vocem explicant per verba sequentia, *perpetuum, seu individuum vitæ societatem retinens*. Contingit ergo his novissimis Moralis Christianæ Reformato-ribus suo modo id, quod evenire solet sciolis illis opificibus, qui superficiale ideam artis habentes, neglectis veterum Regulis, longa caraque sæpius experientia in manipulatione diversorum artefactorum statuminatis, ea volatili confidentia aggrediuntur, nec nisi post multos circuitus errorum deprehendunt, Prædecessores non alia via ad generalia artis axiomata, regulasque certas posteritati conscribendas pervenisse; nam & hi Patrum regulas tum negligunt, tum vilipendunt, sed nec antiquos Philosophos magni facere solent, verum ingenii sui ab his quasi præjudiciis purgati ac nudi vim, aciemque pertentant; indeque generalia,

quibus reliqua Ethnicarum fuerunt recentissimarum capita superadificent, fundamenta fecerunt derivant; quasi vero ante Cælestis Moralis Magistri Adventum hoc idem non fecissent Ethnici Philosophi; & quasi homines isti novissimi, fidem quidem Christi jactantes, sed arcana ejus secundum amussim à Christo positam non scrutantes, de acuminem pro illis blandiri sibi possent subtiliori; & quasi Christus limpidiſſimæ Moralis abundantissima principia non reliquisset, Patrumque sanctissimorum conspiratio, ac Ecclesiæ tot Sæculorum centuriis maturata definitio non faceret apud hominem cordatum validiorem impressionem, quam prius multorum ex illis ratio, cujus miseram conditionem vel ipsa illorum totalis inconvenientia circa assignanda Juris Naturæ principia reddidit manifestam. Quæ scopulam evitant Catholici utilissimæ hujus Facultatis Professores, qui in campis Juris naturæ, ubi ratio humana, veluti altera Martha, sollicita est circa plurima, eisdem vexilla submitunt sacris Codicibus, non juxta spiritus privati interpretationem, sed ad mentem Ecclesiæ Romano-Catholicæ, quæ infallibilis veritatis columna est, intellectis bene gnari nec in illis, nec in illorum interpretatione, non tantum tot Sæculorum varia ac mira experientia, sed ipsius Spiritus S. assistentis gratia enucleata, nihil occursum, quod rationi sanæ repugnet, aut hominum istorum novis ac crudis opinionibus non fit, spectatis omnibus spectandis, excellentius, utilisque immense.

§. III.

De Matrimonio post mortem Conjugis iterato, seu de secundis Nuptiis.

37. **M**atrimonium à Christianis legitime contractum ac consummatum, mortisque alterius Conjugis in-

terventu quoad vinculum dissolutum, juxta perpetuum sensum Catholice Ecclesie iterari toties quoties à Fidelibus potest ac potuit, tanquam res innoxia & licita.

Propositio probatur I. ex eo, quod contrarium sentientes, quales inter veteres hæreticos fuisse Montanistæ, quibus se adjunxit Tertullianus, referente S. Augustino lib. de Hæresibus cap. 26. & Novatiani, teste Theodoro lib. 3. Hæret. Fab. c. 5. pro hæreticis fuerint habiti. II. Ex claro testimonio Apostoli ad Rom. 7. v. 2. & 3. ubi: *Quæ sub Viro est Mulier*, inquit, vivente Viro alligata est legi: *si autem mortuus fuerit Vir ejus, soluta est à lege Viri*. Igitur vivente Viro vocabitur adultera, si fuerit cum altero Viro; si autem mortuus fuerit Vir ejus, liberata est à lege Viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio Viro. Et 1. ad Cor. 7. v. 39. *Mulier alligata est legi, quanto tempore Vir ejus vivit: quod si dormierit Vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantum in Domino*. Permittit igitur Viduis S. Paulus, ut cui voluerint, subant: id vero procul dubio non permisisset, si ex se malum ac illicitum esset. Concordat v. 8. & 9. ejusdem capitis cum iis, quæ Christus Matthæi 22. v. 23. & sequentibus edixit. Hanc vero S. Pauli, quin Christi sensum Ecclesiam Catholicam sibi æque semper retinuisse testantur SS. Patres, quos refert Tournelius: & 1. quidem S. Clemens Alexandrinus L. 3. Stromatum, *Monogamie*, inquit, *quæ consistit in uno solo Matrimonio, honestatem admiratur, dicentes tamen, oportere aliorum misereri, & alterum alterius onera portare*. -- De secundis autem nuptiis, si uraris, inquit Apostolus, jungere Matrimonio. Et postea: *Si cui Apostolus propter intemperantiam & usionem ex venia secundum concedit Matrimonium, hic quoque non peccat quidem ex testamento: non est enim lege prohibitus, non implet autem summam illam perfectio-*

nem, quæ agitur ex Evangelio. 2. Antiquus liber Pastoris, esto non hagiographus, primo tamen descriptus sæculo: *Si Vir, inquit, vel Mulier deceaserit, & nupsit aliquid illorum, nunquid peccat? qui nubit, non peccat, inquit; sed si per se manserit, magnum sibi conquirat honorem apud Dominum*. 3. Patres Concilii Generalis primi Nicæni Canone 8. inter condiciones, quas jubent à Novatianis redeuntibus ad unitatem Ecclesie observari, hanc unam esse voluit: *Ut scripto præsteantur, quod Catholice & Apostolice Ecclesie dogmata suscipiant & sequantur; id est, & bigamis se communicare, & his qui in persecutione lapsi sunt*. Concilio Nicæno additularum Laodicænum, cujus primus Canon, quem infra referemus, secundas nuptias vocat legitimas. 4. S. Basilii Can. 41. ep. ad Amphilochem: *Quæ, inquit, in viduitate potestatem sui habet, & Viro cohabitât, ab omni accusatione libera est, si nemo est, qui Conjugium divellat, cum Apostolus dicat, si mortuus sit Maritus, libera est, ut nubat, cui velit, tantum in Domino*. 5. S. Gregorius Naz. Oratione 39. quæ est in sancta Lumina, Novatianum perstringens, loquitur: *An ne juvenibus quidem viduis propter ætatis lubricum ineundi Matrimonii potestatem facis? At Paulus hoc facere minime prohibuit, cujus te sibi Magistrum profiteris*. -- *At hæc minime post Baptismum, inquit: quo argumento id confirmas? aut rem ita se habere proba: aut si nequis, ne condemnes*. 6. S. Chryostomus Hom. 19. in ep. ad Corinth. Secundum, inquit, concedit Apostolus Matrimonium, tantum; dicens, in Domino. Quid est autem in Domino? Cum temperantia, cum honestate. S. Epiphanius hæresi 39. Cui, inquit, mortua una non sufficit, — is si alteram Uxorem duxerit — sacrarum Literarum autoritas ab omni culpa illos absolvit. Similia habet in expositione Fidei. Idem testatur Theo-

Theodoretis; ut alii taceantur, lib. 5. hæreticarum fab. c. 26. Ex Latinis vero Patribus. 8. S. Ambrosius lib. de Viduis cap. 11. quem locum infra referemus. 9. S. Hieronymus ep. 30. alias 50. *Aperiant, quæso, aures obtrectatores mei, & videant me secundas & tertias nuptias concessisse in Domino*. Et ibidem: *Omnia licent, inquit, post Apostolum, sed non omnia expediunt. Non damno digamos, imo nec trigamos; si dici potest, octogamos, &c.* 10. S. Augustinus lib. de dono viduitatis cap. 11. & 12. De tertiis & quartis & de ultra pluribus nuptiis solent homines movere questionem. Unde ut breviter respondeam, nec ulla nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis auferre. 11. Denique Eugenius IV. in decreto pro institutione Armenorum suo & totius Concilii nomine sic loquitur: *Quoniam nonnullos asseritur quartas nuptias tanquam condemnatas respicere, ne peccatum, ubi non est, esse putetur, cum secundum Apostolum mortuo, Viro, Mulier sit ab ejus lege soluta, & nubendi cui vult in Domino habeat facultatem, nec distinguat mortuo primo, vel secundo, vel tertio, declaramus non solum secundas, sed etiam tertias & quartas, atque ulteriores, si aliquod canonicum impedimentum non obstat, licite contrahi posse*.

38. Quamvis autem Ecclesia secundas ultioresque Fidelium nuptias licitas constanter judicaverit, illas tamen generatim nec suasit unquam, nec ex voto probavit, à quibus exoptasset, ut absterent Fideles.

Et quidem ipse Paulus 1. ad Corinth. 7. v. 8. ait: *Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis, si sic permaneant*. Et v. 30. *Mulier alligata est legi, quanto tempore Vir ejus vivit; quod si dormierit Vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantum in Domino; beatior autem erit, si sic manserit secundum meum Consilium: puto autem, quod & ego Spiritum Dei habeam*. Ex Patribus vero Ter-

tullianus lib. 2. ad Uxorem, cum nondum ad Montanistas descenderet, cap. 1. *Apostolus, inquit, de viduis quidem & imnuptis, ut ita permaneant, suadet, cum dicit: Cupio omnes meo exemplo perseverare. De nubendo vero in Domino, cum dicit, tantum in Domino; jam non suadet, sed exerte jubet*. 2. Theophilus Antiochenus L. 3. ad Autolycum: *Penes Christianos, inquit, modestia & temperantia florent, continentia viget, unius Uxoris legitimum Matrimonium (monogamia) servatur, castitas colitur*. 3. Minutius Felix in Dialogo: *Nos, inquit, pudorem non facie, sed mente præstamus: unius Matrimonii vinculo libenter inheberemus, cupiditatem procreandi aut unam scimus, aut nullam*. 4. S. Ambrosius N. præcedenti, octavo loco citatus, lib. de Viduis cap. 11. *Pro consilio dicimus, inquit, non pro præcepto imperamus, provocantes potius Viduam, quam ligantes: neque enim prohibemus secundas nuptias, sed non suademus*. -- Plus dico, non prohibemus secundas nuptias, sed non probamus sæpe repetitas, neque enim expedit quidquid licet. 4. S. Hieronymus ep. 91. alias 14. ad Geruntiam: *Quid igitur, inquit, damnamus secunda Matrimonia? minime, sed prima laudamus. Abjicimus de Ecclesia digamos? abst; sed monogamos ad continentiam provocamus*. Et infra: *Aliud est, inquit, quod vult Apostolus: aliud quod cogitur velle, ut concedat secunda Matrimonia, mea est incontinentia, non illius voluntatis. Dæ sunt Apostoli voluntates: una qua precipit -- altera qua indulget -- vult nos permanere post nuptias sicut seipsam; -- sin autem non viderit nolle quod ipse vult, incontinentem nostræ tribuit indulgentiam*. Igitur continentiam eorum, qui pluries nubunt, culpât Hieronymus, non ipsas in se secundas, vel ulteriores nuptias. Quam suam mentem clare expressit ep. 30. alias 50. ad Pammachium, quæ est apologia librorum adversus Jovinianum,

in quibus castitatem & continentiam tot extulit laudibus, ut nuptiarum sanctitatem vellere nonnullis videretur: locum ex illa N. præcedenti octavo loco retulimus. 5. Denique S. Chrysostomus Hom. in hæc verba Apostoli: *Mulier alligata est legi*, exponens ista, quæ sequuntur: *Si autem dormierit (Vir ejus) liberata est, cui vult nubat, tantum in Domino; sic loquitur: Et habentibus viros, & non habentibus, & viduis, & secundo nubentibus Marito, & omnibus simpliciter sermo ille est utilis; - quæ vero est libera, siquidem voluerit secundo nubere, non simpliciter neque temere hoc facit, sed cum legibus, quæ sunt à Paulo posite.*

39. Quin eo severior primorum Sæculorum disciplina progressa est, præsertim Ecclesiæ Græcæ, ut penitentia secundo nubentes multandos judicaverit.

Proposito constat ex Canonibus Conciliorum suorum Sæculorum, & quidem Canon tertius Synodi Neo-cæsariensis: *De his, inquit, qui sæpius nubunt, tempus quidem penitentia, quod bis constitutum est, observabunt: sed conversatio & fides eorum tempus abbreviabit.* Et Canon 7. Presbyterum, inquit, convivio secundarum nuptiarum interesse non debere, maxime cum præcipiatur, secundis nuptiis penitentiam tribuere. Quis ergo erit Presbyter, qui propter convivium illis consentiat nuptiis? Ancyranus item 19. Quicumque, inquit, virginitatem professentes, professionem suam irritam reddunt, si bigamorum definitionem impleant. Hoc est, iisdem subjaceant poenis, quibus bigami. Denique Laodicænis 1. De his, ait, qui secundum Ecclesiasticam Regulam libere ac legitime secundis nuptiis juncti sunt, nec occulte nuptiarum copulam fecerunt, oportet, ut parvo tempore transacto, vacent orationibus & jejuniis; quibus etiam juxta indulgentiam communionem reddi decrevimus. Hæc vero tria Concilia ante finem Sæculi IV. fuere celebrata. Penitentia

vero tempus in iis non determinatum posita determinavit S. Basilus, ut potius Ecclesiæ Græca, cujus disciplinam expressit S. ille Doctor in sua Canonica ad Amphiloichium ep. Can. 4. ubi sic loquitur: *Trigamorum & Polygamorum eundem Canonem definimus, quem in digamis pro proportione. Annum enim in digamis, alii vero duos annos. Trigamos autem sæpe tribus, & quatuor annis segregant. --- Consuetudine autem accepimus in trigamis quinquenni segregationem, non à Canone, sed ab eorum, qui præoccuparunt, consequentia. Oportet autem non eos omnino arcere ab Ecclesia, sed dignari auditione duobus vel tribus annis; & postea permittit quidem consistere, seu in Fidelium esse Congregatione, à boni tamen communione abstinere; & sic, postquam penitentia fructum ullum ostenderit, communionis loco restituere.* Severa certe disciplina, qua bigami, trigamique in Orientali Ecclesia castigabuntur. Sed nec mitior fuit in Occidente, teste Theodoro Cantuariensi Archiepiscopo in Capitulari N. 4. in Spicilegio tomo 9. Egberto Eboracensi Archiepiscopo in excerptis suis Can. 89. aliisque. Et in Hispania ex decreto Concilii Toletani XIII. An. 1683. secundæ nuptiæ non permittuntur Reginis Hispaniarum. Sic enim habet Canon 5. *Nulli licebit supersitem Reginam sibi in Conjugio ducere, non sordidis contactibus maculare. Non hoc secuturis Regibus licitum, non cuiquam homini licebit esse permittum.* Deinde, qui secus fecerit, ab omni Christianorum communione excluditur eodem Canone. Idem decretum A. 691. confirmavit Concilium Cæsar-Augustanum III. Can. 5. atque ut faciliori negotio ad praxim reduceretur, statuit, ut deinceps relicta Principis superiorem sententiam illibato animo pudice servans, statim accessit ab hoc Sæculo Principe, vestem Sæcularem deponat, & alacri curiositate Religionis habitum assumat. *Confestim, inquit Patres,*

tres, in Oenobio Virginum mancipandam esse censemus. Dura profecto disciplina, quæ temporum lapsu non ita religiose fuit observata, quin in Ecclesia Occidentali profus evanuit; remanente pro bigamis sola irregularitate, & denegatione benedictionis Sacerdotalis, dum secundæ nuptiæ inveniuntur.

40. Poenæ, quibus bigami, & à proportione trigami, &c. juxta veterem Ecclesiæ disciplinam, in Oriente præsertim obtinentem, plecebantur, erant eorum ad brevius, longiusque tempus separatio quoad torum & cohabitationem, atque in ordine Penitentium redactio, ubi jejuniis & orationibus vacare debebant. Præterea Bigami irregulares habebantur ad sacros Ordines, privabanturque benedictione Sacerdotali, & corona, quin & elemosynis Ecclesiæ.

Prima pars constat ex epistola S. Basilii ad Amphiloichium N. præcedenti relata. Nec tamen existimet quispiam, Ecclesiam veterem, nuptiis secundis ulterioribus nuda ac simpliciter spectatis, enumeratas decrevisse penitentias, hoc enim falsissimum est, cum has nunquam damnaverit, ut iuxta N. 41. late demonstrabitur; sed solam ita nubentium incontinentiam, intemperantiamque prudentissime præsumptam præ oculis habuit, ac castissimam intentionem Fideles à tali incontinentia absterrendi.

Secundam constanter observatam in Ecclesia testantur Veteres. Tertullianus lib. 1. ad Uxorem c. 7. *Quantum, inquit, Fidei detrahant, quantum obstrepant sanctitati nuptiæ secundæ, disciplina Ecclesiæ, & præscriptio Apostoli declarat, cum digamos non sinit præsidere, cum viduum allegi in Ordinem nisi univiram non concedit.* Origenes hom. 17. in Lucam: *Nec Episcopus, nec Presbyter, nec Diaconus, nec vidua possunt esse digami.* S. Hieronymus ep. 91. alias 11. ad Ageruchiam, inquit: *Non solum enim ab officio Sacerdotii digamus exclu-*

ditur, sed & ab elemosyna Ecclesiæ: dum indigna putatur sipe, quæ ad secundam Conjugia devoluta est. Hæc Ecclesiæ utriusque constans, ac in præsentem diem perseverans disciplina ortum habet ex doctrina Apostoli 1. ad Timoth. 3. v. 2. ubi ait: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius Uxoris Virum, quod repetit ad Titum scribens cap. 1. v. 6. quam semper ita, ut jam dictum est, Catholica intellexit Ecclesia. Dicitur vero hæc irregularitas in Jure Canonico ex defectu Sacramenti, non quasi secundæ nuptiæ non sint verum Sacramentum, sed quia non significant tam perfecte unionem Christi cum Ecclesia, quæ fuit unius cum una. Protestantes antiquiores locum Apostoli ita intellexerunt, ut Episcopus unam Uxorem habere debeat, quemadmodum vidimus lib. 3. tit. 3. N. 28. Id quod etiam sentire videtur Augustana Confessio, quæ articulo 23. de Matrimonio Sacerdotum, ex hoc Pauli loco probare conatur, Sacerdotes, & Diaconos primo Sæculo Uxoratos fuisse, & infra eundem textum Pauli vocat Dei Verbum & mandatum. Quem sensum à mente Apostoli alienissimum exclufimus L. cit. Recentiores vero, præsertim à Sæculo, famosi Jurisconsulti, ut Ecclesiæ tum Græcæ, tum Latine erroris in attingendo sensu Apostoli labem nihilominus affricent, nec tamen in crassum errorem suorum Prædecessorum, quasi nimirum Apostolus L. cit. præceptum Clero dederit conjungendi statum suum cum Matrimoniali, impingant; dicunt, S. Paulum L. cit. solum velle, ne bigamus simultaneus in Episcopatum assumatur, sed si Uxoratum assumere velit Timotheus ille, uni tantum Uxori sit copulatus, five deinde illa sit prima, five secunda, five tertia. Et hanc mentem Pauli ex circumstantiis temporis, quo vixit ille ac prædicavit, eruere volunt; ait enim Fleischerus in suo Jure sæpe cit. c. 8. §. 25. ea tempestate non solum apud Judæos,*

verum etiam apud Gentiles Polygamiam simultaneam in usu fuisse; quia vero facile contingere potuit, similes Polygamos ad Ecclesiam accedere, hinc Paulus vult, ut Episcopus unam solum Uxorem haberet, atque hoc in passu aliis bono exemplo præret. Rationem vero, quare hoc Paulus voluerit, addit Fleischerus; quia multo melius, atque ad pacificam & consolatoriam vitam conducibilis est, habere unam Uxorem, quam plures. Quæ ex ratione aliqui existimant, Sacerdoti Magno apud Hebræos Polygamiam simultaneam interdictam fuisse, pergit idem, citatque Seldenum *de Uxore Hebraica*, & Hildebrandum *de Nupt. vet. Christ.* Sed quam falsa nihilominus sit hæc Recentiorum Protestantium opinio, quam vera è contra utriusque Ecclesie à primis Sæculis ad nostra usque tempora fora sententia, Paulum nimirum L. cit. expresse præcipere ne assumatur in Episcopum nisi ille, qui vel unam tantum habuerit Uxorem, aut unam, eamque primam ac *Virginem* acceptam Uxorem habeat, patet primo ex ipso Apostolo; hic enim cit. ep. ad Timotheum c. 5. v. 9. Viduam ad sacrum Ministerium eligi vult non minus 60. annorum, quæ fuerit unius *Viri Uxor*: qui textus ut in sententia Fleischeri cum priori cohæreat, inferri oportet, quod tempore Pauli non solum Polygamia, seu Uxorum pluralitas, verum etiam Polyandria, seu pluralitas virorum, & quidem non tantum apud cultas per leges Romanas Gentes, quales fuerunt Græci, sed apud ipsos quoque Judæos in usu, & quidem notorio fuerit, per viduas univiras, sicut polygamia per Episcopos monogynos corrigenda; quod absurdissimum est, ac usque ad ista ingeniosiorum hominum tempora in Ecclesia inauditum. Videantur dicta hoc lib. N. 2. & seq. Secundo, quia Apostolus ibi describit Episcopum, qualis debeat esse non tantum pro cunabulis Ecclesie, in quibus Polygami actuales tam ex Judæis,

quam ex Gentilibus ad Ecclesiam fortasse convertebantur, sed pro perpetuis temporibus, ut manifeste patet aspicientes loca Apostoli tum ad Timotheum, tum ad Titum: non igitur tantum exclusit ab Episcopatu illos, qui ante baptismum plures tum habebant actus Uxores, sed etiam Polygamos successivos, cum Polygamia actualis sublata sit per Christum pro sua tota Ecclesia, ut supra N. 16. vidimus, non vero successiva. Tertio, quia Origenes, & Tertullianus, & alique Patres communiter textum Apostoli explicant de bigamia successiva. Tertullianus quidem lib. 1. ad Uxorem cap. 7. *Quantum, inquit, Fidei detrahant, quantum obstreperant sanctitati Nuptiæ secundæ, disciplina Ecclesie, & prescriptio Apostoli declarat, cum digamos non sinit præferre, cum viduam allegi in Ordinem, nisi univiram, non concedit.* Origenes item Hom. 17. in Lucam: *Nec Episcopus, inquit, nec Presbyter, nec Diaconus, nec vidua possunt esse digami.* S. denique Hieronymus ep. ad Ageruchiam 91. alias 11. *Non solum enim, inquit, ab officio Sacerdotii digamos excluditur, sed & ab elemosyna Ecclesie; dum indigna putatur stipe, quæ ad secundam Conjugia devoluta est.* Jam quarto ex Fleischeri: quis sensum Apostolici textus melius attigerit, ipsene cum aliis collegis suis novissimorum temporum hominibus, an primi & secundi æræ Christianæ Sæculi Patres, ac Ecclesia ipsa, de cuius disciplina Tertullianus Sæculi III. initio testatur? Certe apparet licentiosiorum horum hominum scripta, prima fronte speciosa, contradictionibus atque absurdis multis esse referta, si penitus inspiciantur; id quod in præsertim iterum elucet. Si enim Paulus L. cit. illum solum vult fieri Episcopum, qui non habuerit, vel habeat duas simul Uxores: ergo etiam intelligendus venit, quod non velit eligi Viduam vel Diaconissam, quæ simul habuit duos Viros; quæ autem femina, præ-

fer-

fertim apud Judæos, tempore Pauli unquam simultaneæ duobus Viris copulata existit? Et si secundo Paulus vult Episcopum esse monogynum, ut aliis exemplo præluceat: ergo in primitiva Ecclesia dabantur Christiani, qui post baptismum ab Apostolis, vel Apostolicis Viris permittebantur plures Uxores retinere, ab Episcopis exemplari monogynia ad frugem revocandi: quod impium est sentire, cum Christus Lege Evangelica Polygamiam positiva lege sustulerit, nec contrarii moris ullum prorsus exister vestigium, nec nisi blasphemæ asseri possit, Apostolos attentatam contra expressam Legem Evangelicam permisisse ac dissimulasse.

Quantum ad tertiam partem sciendum est, vetustissimum morem in Ecclesia Latina esse primo nubentibus à Sacerdote impendi benedictionem, apud Græcos vero coronam. Secundo igitur nubentes hac benedictione apud Latinos privatos fuisse, Sæculo V. testatur S. Cæsarius Arelatensis serm. 289. in appendice novæ edit. operum S. Augustini, inquit: *Qui Uxorem accipere optat, sicut illam Virginem invenire desiderat, ita ipse usque ad nuptias Virgo sit; quia si non fuerit, benedictionem accipere cum Sponsa non merebitur.* Item Ambrosiaster ad caput 7. prioris ad Corinth. *Primæ nuptiæ, inquit, sub benedictione Dei celebrantur solemniter, secundæ autem & in pietate carent gloria, id est, benedictione.* Idem quoque testatur Synodus Lateranensis sub Alexandro III. tit. *de secundis Nuptiis* c. 1. Apud Græcos vero corona non fuisse donatos bigamos, constat ex Ep. Theodori Studite ad Naucratiatum, apud Allatium L. 3. *de perpet. Conf. Eccl. Occid. & Orient.* c. 13. Ibi ostendit coronam Conjugibus imponi in signum victoriæ, quam ex voluptate & intemperantia reportarunt. *Ad secundæ Nuptiæ, inquit, tametsi permittuntur, pena castigantur; quomodo enim coronatione dignæ sunt,*

que non vincunt, sed vincuntur? Contrariam nihilominus praxim aliquando obtinuisse testatur Nicetas Metropolitæ Heracleensis in responsis ad interrogata Constantinii Episcopi apud Goarium pag. 401. adversus quam corruptelam & abusum summo zelo infurressit mox citatus Theodoros Studita. Deinde bigamos etiam elemosynis Ecclesie privatos fuisse testatur paulo ante citatus S. Hieronymus ep. ad Ageruchiam. Hanc utriusque Ecclesie œconomiam censurat Fleischerus L. cit. §. 27. his formalibus: *Hinc nullatenus improbandum, dum in Romana Ecclesia illis, qui post fatum Consortis secundo, aut tertio nubunt, Benedictio & Matrimonium interdicitur, Die Benedictio et Che versaget mind. c. 3. de secundis nupt. Parochusque, qui hoc attendit, ab officio suspenditur c. 1. eod. quoniam tota hujus œconomia ratio falso principio innititur, Matrimonium esse Sacramentum, hoc vero iterari non posse, Dieses (Sacrament) aber tonne nicht miederholet merden: sed quod benedictio, quam Consors in primo connubio fortitus est, etiam in secundo vigorem suum retineat, & præterea figura Sacramenti non sit adæquata, quia Christus unicam Sponsam habuit, id quod repræsentat Conjugium. Duæ propositiones Fleischeri in hac censura notandæ veniunt. Prima est, quod Romana Ecclesia secundo nubentibus non tantum benedictionem, verum etiam Matrimonium interdicit. Secunda quod eadem Ecclesia judicet, Sacramentum Matrimonii iterari non posse, sic enim sonant ejus formalia Germanico charactere, quo suas institutiones conscripsit, à me expressa. In his siquidem, præterquam quod contradictoria aperte scribat, dum subdit: *Ecclesiam ideo non dare benedictionem in secundo connubio, quod in primo accepta vigorem suum retineat; & consequenter dicit, Ecclesiam Romanam secundæ connubia admittere, sed absque benedictione; aver-**

sum